

Смер: Просторно планирање
Предмет: Плански региони Србије

Тема рада:

**Симулација анализе за потребе израде Регионалног просторног
плана Јабланичког округа**

Студенткиња:
Анастасија Благојевић 15/2019

Професорка: др Марија Р. Јефтић
Асистенткиња: мс Теодора Николић

Београд, децембар 2022. година

Садржај:

1. Положај и основне одлике подручја	1
2. Обавезе, услови и смернице из планских докумената вишег реда и других развојних докумената	3
2.1. Просторни план Републике Србије од 1996-2010. године (<i>„Службени гласник РС”, бр. 13/96</i>)	3
2.2. Просторни план Републике Србије од 2010-2020. године (<i>„Службени гласник РС”, бр. 88/10</i>)	5
2.3. Просторни план подручја инфраструктурног коридора Ниш - граница Републике Македоније (<i>„Службени гласник РС”, бр. 77/02</i>)	5
2.4. Просторни план подручја посебне намене предела изузетних одлика „Власина“ (<i>„Службени гласник РС”, бр. 133/04</i>)	6
2.5. Просторни план подручја посебне намене слива акумулације „Барје” (<i>„Службени гласник РС”, бр. 80/09</i>)	7
2.6. Просторни план подручја посебне намене слива акумулације „Кључ“ (<i>„Службени гласник РС”, бр. 55/05</i>)	7
2.7. Просторни план подручја посебне намене Радан планине (<i>„Службени гласник РС”, бр. 72/09</i>)	7
3. Скраћени приказ и оцена постојећег стања	9
3.1. Природни системи	9
3.1.1. Геолошке и геоморфолошке особине рељефа	9
3.1.2. Климатске карактеристике	9
3.1.3. Хидролошке карактеристике	10
3.1.4. Пољопривредно земљиште	11
3.1.5. Шуме, шумаско земљиште и ловство	14
4. Становништво, мрежа насеља и јавне службе	16
4.1. Становништво	16
4.1.1. Полна и старосна структура становништа	18
4.2. Мрежа насеља	18
4.3. Јавне службе	19
5. Привреда и туризам	20
5.1. Привреда	20
5.1.1. Економска активност становништва	21
5.2. Туризам	21
6. Закључна разматрања	24
7. Литература	25

1. Положај и основне одлике подручја

Јабланички управни округ налази се у југоисточном делу Републике Србије, у долини реке Јужне Мораве и обухвата 6 целих територија: Града Лесковца и 5 општина: Лебане, Црна Трава, Власотинце, Бојник и Медвеђа.

Укупна површина округа износи 2.769 km², што представља 3,13% укупне површине Републике Србије и обухвата 336 насељених места, од којих је 7 насеља градског типа а преосталих 329 сеоског (осталог) типа. Седиште Јабланичког округа је Град Лесковац, који је статус града добио 2007. године, према Закону о територијалној организацији Републике Србије.

У физичко-географском смислу, подручје се налази у средишту јужног Балкана, смештено између Нишавког, Топличког и Пиротског округа на северу, Аутономне покрајине Косово и Метохија на западу, Пчињског округа на југу и Републике Бугарске на истоку.

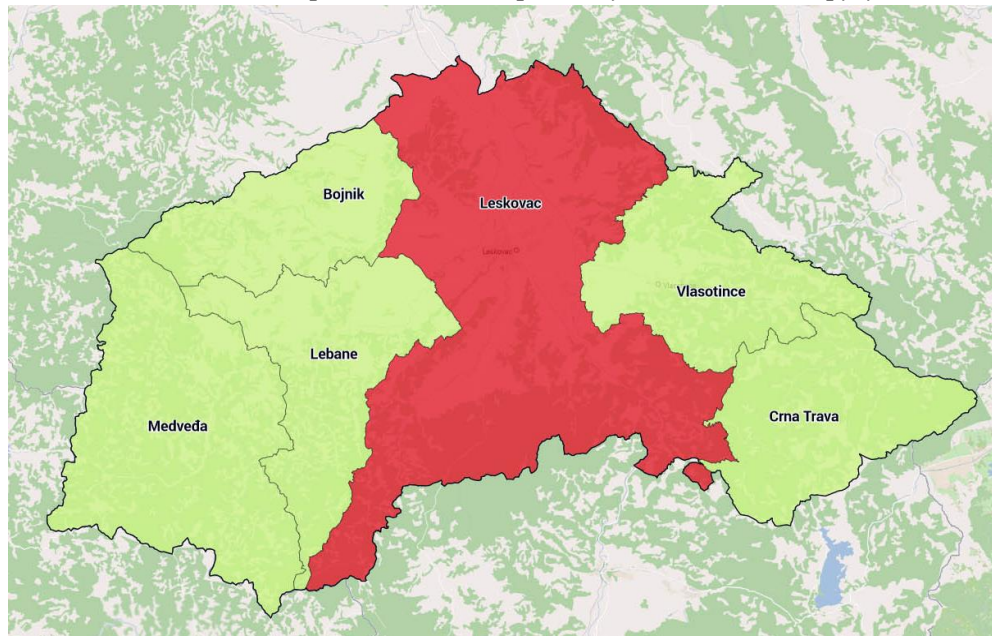
У Јабланичком управном округу, према Републичком попису из 2011. године, живи 216.304 становника, док просечна густина насељености износи 78 ст/km².

Слика 1. Положај Јабланичког округа у ширем окружењу

Извор: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/33/Jablanica_in_Serbia.svg (26.11.2022)

Слика 2. Распоред општина и градова у Јабланичком округу

Извор: <https://www.veletrznica.co.rs/index.php/jablanicki-region.html> (26.11.2022.)

Табела 1. Број насеља, број становника и густина насељености у 2011. години (ранг општина према површини)

Управни округ	Општина	Број насеља	Површина (km ²)	Број становника	Густина насељености (ст/km ²)
Јабланички управни округ	Град Лесковац	144	1.024	144.206	140
	Медвеђа	44	524	7.438	14
	Лебане	39	337	22.000	65
	Црна Трава	25	312	1.663	5
	Власотинце	48	308	29.893	97
	Бојник	36	264	11.104	42
УКУПНО		336	2.769	216.304	78

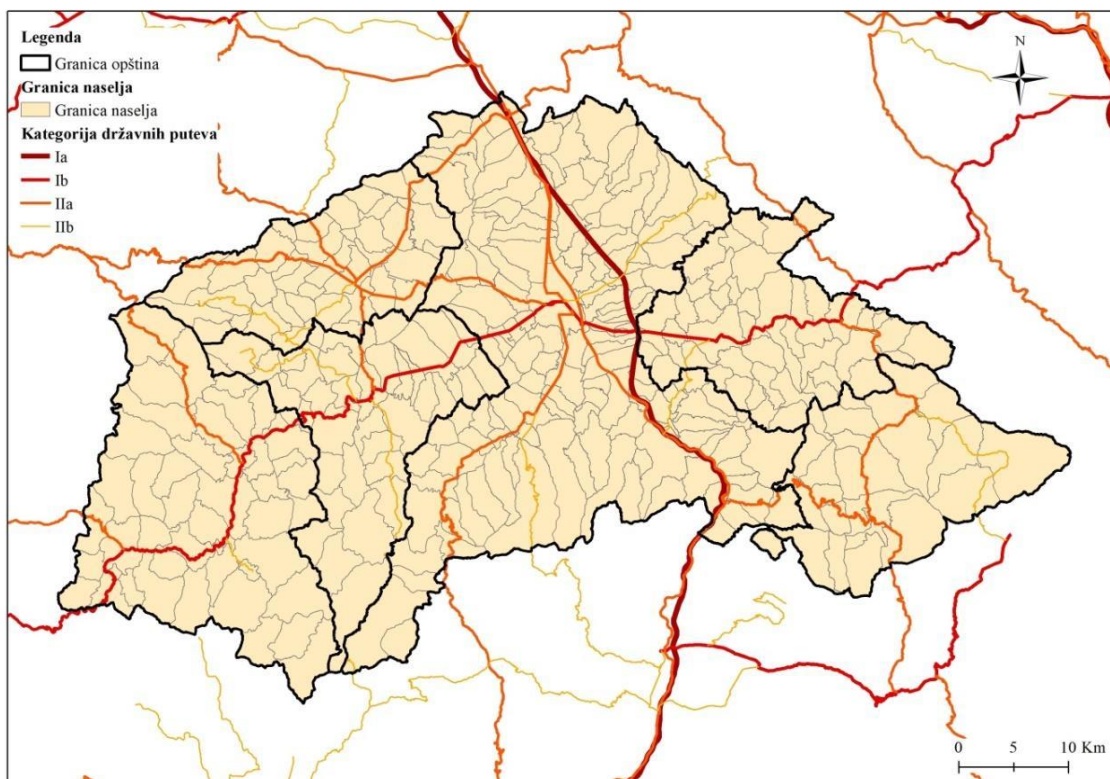
Извор: Републички завод за статистику Републике Србије

У табели видимо да површине општина Јабланичког округа доста варирају, кренувши од Града Лесковца који има највећу површину од 1024 km², до општине Бојник која има најмању површину од свега 264 km², међутим, упркос малој површини, у овој општини се густина насељености може окарактерисати као добра (42 ст/km²), што није случај са општином Црна Трава која са густином насељености од 5 ст/km² спада у ред најређе насељених и најнеразвијенијих општина у Србији.

Округ има изузетно повољан саобраћајно – географски положај с обзиром да се правцем север-југ, односно долином Јужне Мораве, пружа паневропски инфраструктурни коридор Х, који повезује Средњу са Југоисточном Европом. Град Лесковац је важно саобраћајно

чвориште, удаљен је од општина Лебане и Бојник по 21km, од Власотинца 16km, од Медвеђе 45km, а од Црне Траве 58km.

Карта 1. Категоризација државних путева Јабланичког округа

Са карте 6. можемо видети да кроз територију Јабланичког округа, тачније кроз сам Град Лесковац, пролази државни пут Ia реда, односно пан-европски инфраструктурни коридор X. Такође, видимо и да је центар округа, Град Лесковац, у најбољем положају што се тиче повезаности са осталим општинама. Саобраћајна мрежа је релативно добро развијена, али недовољно валоризована. Такође, постоји одређени број насеља округа која су доста изолована у смислу саобраћајне повезаности (насеља општине Медвеђа и Црна Трава), а понајвише насеља у граничним деловима округа, и све као последица микроположаја.

2. Обавезе, услови и смернице из планских докумената вишег реда и других развојних докумената

2.1. Просторни план Републике Србије од 1996-2010. године („Службени гласник РС”, бр. 13/96)

За подручје Јабланичког округа посебно су релевантни следећи циљеви, мере и планска решења из ППРС:

1. Поглавље III. о *Плану коришћења и заштите пољопривредног земљишта*: чување површина и плодности пољопривредног земљишта; побољшавање бонитетне структуре; реструктурирање коришћења земљишних ресурса; потпуније искоришћавање компаративних погодности појединих подручја/газдинстава; повећање сточног фонда; подстицање процеса укрупњавања; специјализација и интензификација радно способних породичних пољопривредних газдинстава; подстицање ситних пољопривредних газдинстава; стварање услова за обнову, опстанак и развој породичних пољопривредних газдинстава на подручјима од великог геостратешког и културно-историјског значаја; развој пољопривредног задругарства и других облика заједничког организовања производње; и др.

2. Поглавље II2. о *Плану коришћења и заштити шума, шумских земљишта и ловних подручја*: унапређење стања шума, повећање површина под шумом (пошумљавањем - за Јабланички и Пчињски округ предвиђено је подизање шумовитости са садашњих 38,3% на оптималних 66,4%); уређење и повећање шумских комплекса око великих градских центара, производних комплекса и инфраструктурних коридора; значајно повећање бројности популације ситне дивљачи (посебно Јужноморавске зоне).

3. Поглавље II3. о *Плану коришћења и заштити вода и водопривредној инфраструктури*: коришћење локалних изворишта подземних и површинских вода; ревитализација постојећих хидромерилационих система и изградња, одбрана од поплава у оквиру интегралних система; заштита и унапређење квалитета вода; унапређивање пловидбе на унутрашњим пловним путевима; заштита од водне ерозије; заштита од поплава; спречавања механичког засипања водних акумулација и механичког и хемијског загађивања водотока; регионални системи коришћења, уређења и заштите речних вода у оквиру Јужноморавског система обухвата читав слив Јужне Мораве; у систему заштите вода планирано је више ППОВ, са предтретманима за индустрије, при чему је на одређеном броју постројења предвиђено продужено биолошко пречишћавање; и др.

4. Поглавље III5. о *Развоју и размештају индустрије*: селективно усмеравање нових производних капацитета у индустријско-градске центре локационо атрактивних појаса индустријског развоја, између осталих и у долини Јужне Мораве (Лесковац); селективно лоцирање малих индустријских капацитета у мањим градовима, општинским и секундарним центрима критично-развојног подручја (недовољно развијеног, пограничног, емиграционог, депопулационог); и др.

5. Поглавље IV. о *Саобраћају и везама*: заштита и резервација простора за планирани аутопутски коридор Ниш-граница Републике Македоније као и друге коридоре магистралних и регионалних путева - изградња обилазница на основним магистралним правцима (Лесковац); развој регионалне мреже у недовољно развијеним и пограничним подручјима; изградња РТЦ-а (дистрибутивни центри, камионски терминали,

контејнерски терминали и погранични терминали) између осталих у зонама Лесковца; и адекватно решење железничког саобраћаја у Лесковацу и др.

6. Поглавље V1. о Развоју туризма и организацији туристичких простора: у складу са основним дугорочним циљевима, концептом и критеријумима развоја и организације туристичке понуде, утврђена је класификација туристичких простора, између осталог и: источне туристичке зоне са туристичком регијом Крајиште и Власина (Острозуб, Чемерник, Власотинце, Црна Трава и др.); транзитни туристички правац ауто-пута Е-75 Ниш - граница Републике Македоније, пловно туристички систем Морава-Вардар који се до привођења намени користи као пољопривредно земљиште; градски туристички центар - Лесковац и Сијаринска Бања, а приоритет међу новим туристичким просторима обухватају планине Чемерник и Варденик.

2.2. Просторни план Републике Србије од 2010-2020. године („Службени гласник РС“, бр. 88/10)

Утврђено је да Регион Јужног поморавља (у даљем тексту: Регион) располаже значајним природним потенцијалима и неактивираним територијалним капиталом. Релевантни циљеви који су од значаја за просторни развој Јужног поморавља су: унапређена територијална кохезија (уравнотежен регионални развој); одржива животна средина; заштићено, уређено и одрживо коришћено природно и културно наслеђе; просторно- функционална интегрисаност у окружење; и већи степен конкурентности. Као кључни проблем истиче се угрожени демографски потенцијал. Обнова укупне демографске структуре је виђена као приоритет кроз мобилисање економских развојних пројеката. Јужно поморавље је дефинисана као територија богатог биолошког и културног диверзитета, ослоњена на Јужну Мораву, прожета великим планинским масивима, са значајним инфраструктурним потенцијалом, и др. Предвиђено је боље организовање и координација на регионалном нивоу која ће покренути развојне пројекте уз неопходност умрежавања општина око већих урбаних центара. Истакнута је улога Лесковца и Враћа, имајући у виду привлачност коридора аутопута, капацитете за развој привреде и индустријских зона, водопривреде и туризма у ширем окружењу. Остале општине са својим специфичним привредним и другим обележјима треба да допринесу оживљавању просторног развоја ове макрорегионалане целине у сарадњи са регионалним центрима Враће и Лесковац, али и уз очекивану подршку Републике и међународних донација. Нарочита пажња се придаје развоју инфраструктурног коридора и побољшању саобраћајне приступачности Јужног поморавља и заштити природних вредности. Истакнута је важност улоге трансграничних пројеката са општинама и регијама из Републике Бугарске и Републике Македоније у процесу просторног развоја Јужне Србије.

2.3. Просторни план подручја инфраструктурног коридора Ниш - граница Републике Македоније („Службени гласник РС“, бр. 77/02)

Просторним планом подручја инфраструктурног коридора Ниш - граница Републике Македоније обухваћено је у општинама Власотинце - 15,3 km², а у Лесковцу - 372,9 km² као простор ширег инфраструктурног коридора на којем су утврђени следећи постојећи и планирани магистрални инфраструктурни системи са њиховим заштитним појасима: аутопут Е-75, са пратећим објектима у функцији пута и корисника саобраћаја, и то деонице Трупале - Печењевце (km 812+000 - km 844+804,57) и Печењевце-Грабовница (km 844+804,57 - km 865+844) као изграђене деонице аутопута, деонице Грабовница-Грделица (km 869+000 - km 973+700) Грделица-Владичин Хан (km 873+700 - km 900+100) Владичин Хан - Бујановац/Левосоје (km 900+100 - km 942+195) Бујановац/Левосоје-граница Републике Македоније (km 942+195 - km 963+954) као изграђене деонице аутопута).

Просторним планом утврђен је план веза инфраструктурних система са окружењем као и утицај инфраструктурног коридора на животну средину, природна и непокретна културна добра. Утврђене су оквирне површине за планиране магистралне инфраструктурне системе у инфраструктурном коридору применом следећих критеријума: задовољење просторних услова за смештање планираног инфраструктурног система; утврђивање безбедносног растојања од инфраструктурног система, ради заштите од негативних утицаја на животну средину, у првом реду од буке и аерозагађења; и обезбеђење заштите основних функција у експлоатацији инфраструктурног система од негативних утицаја из окружења, у првом реду од непланске изградње, неконтролисаног одлагања отпада и других активности. Установљени су режими коришћења простора и правила за уређивање заштитних појаса инфраструктурних система (непосредног и ширег) и простора посебне намене.

2.4. Просторни план подручја посебне намене предела изузетних одлика „Власина“ („Службени гласник РС”, бр. 133/04)

Просторним планом подручја посебне намене "Власина", обухваћени су делови територија општина Босилеград, Сурдулица и Црна Трава. Од тога су на територији општине Црна Трава обухваћене катастарске општине Бајинци, Црна Трава и Преслап, површине 513ha.

Подручје овог Просторног плана утврђено је као простор изворишта површинских вода на ком су успостављене зоне непосредне, уже и шире заштите изворишта акумулација.

Утврђен је развој туризма компатибилан основној намени у оквиру зона Власина Рид, Власина Стојаковића и Власина Округлица. Предвиђено је да се остале функције (становање, зоне за одмор и рекреацију, радне површине, комуникације) развијају у коегзистенцији са посебном наменом преко дефинисаних услова заштите природних ресурса, пре свега воде. Предвиђен је и развој пољопривреде као комплементарне делатности туризму, као и развој других допунских активности на планинском подручју (скупљање лековитог биља, шумских плодова, развој коњарства и др).

2.5. Просторни план подручја посебне намене слива акумулације „Барје” („Службени гласник РС”, бр. 80/09)

Оквирном границом подручја Просторног плана обухваћене су целе катастарске општине на подручју Града Лесковца и Града Врања, (укупне површине од око 342 km²) и то следеће катастарске општине на територији града Лесковца: Барје, Букова Глава, Вучје, Гагинце, Калуђерце, Мелово, Оруглица, Равни Дел и Црцавац, као и 24 КО на триторији Града Врања.

Слив акумулације „Барје“, укупне површине од око 231 km² обухвата делове наведених катастарских општина, док вансливне површине обухватају мањи део подручја Просторног плана (око 111 km²) у катастарским општинама Барје, Букова Глава, Вучје, Гагинце, Калуђерце, Мелово и Оруглица (град Лесковац) и Тумба (град Врање).

Основни циљ израде Просторног плана је дефинисање планског основа за дугорочно обезбеђен висок квалитет воде у сливу акумулације „Барје”, поуздано водоснабдевање корисника на подручју града Лесковца и насеља у окружењу, као и одрживи развој обухваћеног подручја и локалних заједница Градова Лесковца и Врања.

2.6. Просторни план подручја посебне намене слива акумулације „Кључ” („Службени гласник РС”, бр. 55/05)

Граница подручја Просторног плана иде морфолошким границама слива акумулације „Кључ” кроз општине Медвеђа и Лебане и Град Лесковац, између њихова 2 пресека са административном границом АП Косово и Метохија. Просторним планом, обухваћено је подручје површине око 107km².

У административно-територијалном погледу, границом подручја Просторног плана обухваћени су делови административних подручја две општине и једног града: део општине Лебане са целом КО Дрводељ, скоро целим КО Бувце, Липовица и Радевце, деловима КО Клајић и Порошница и незнатним деловима КО Рафуна; део Града Лесковца са деловима КО Гагинце, Мелово и Оруглица; и део општине Медвеђа са скоро целом КО Ђулекаре и незнатним деловима КО Горња Лапашница, Тупале, Сијарина, Равна Бања и Маровац.

Овај Просторни план ради се за подручје које, због искоришћења хидропотеријала, захтева посебан режим организације, уређења, коришћења и заштите простора. Посебна намена подручја се остварује резервацијом простора за формирање акумулације „Кључ”, намењене водоснабдевању ширег конзумног подручја.

2.7. Просторни план подручја посебне намене Радан планине („Службени гласник РС”, бр. 72/09)

Подручје Просторног плана заузима површину од око 469 km² на деловима следећих територија: општина Бојник (8 КО): Боринце, Брестовац, Ивање, Магаш-Добра Вода,

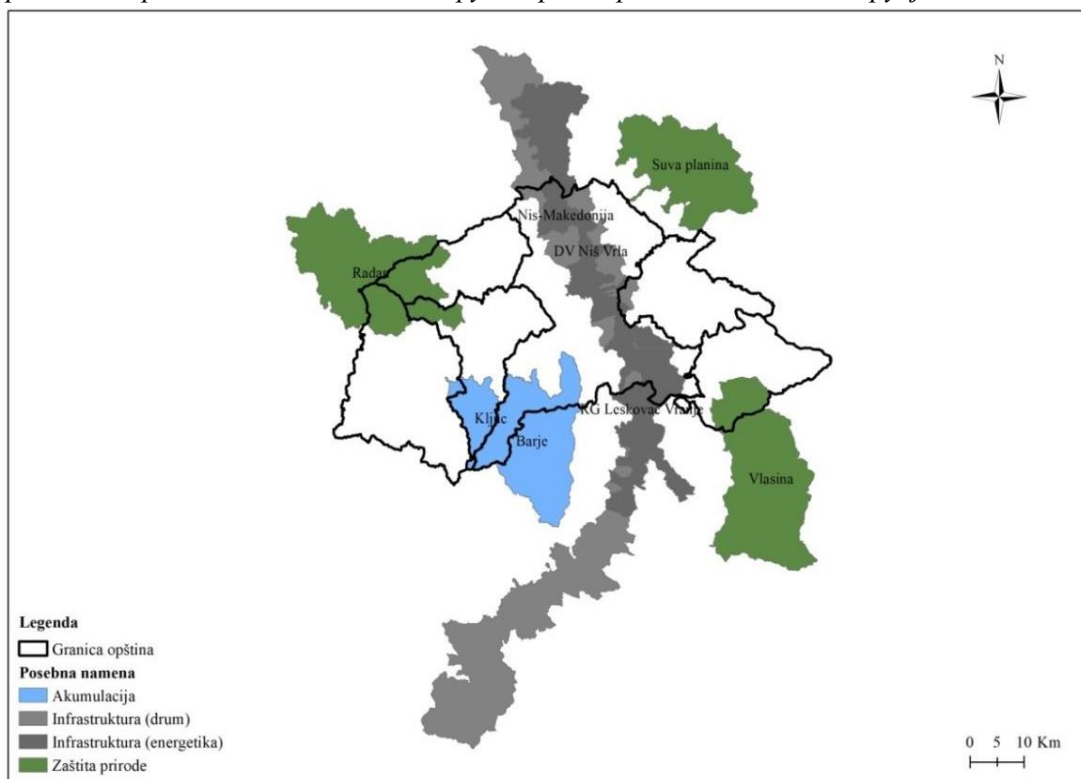
Мајковац, Ображда, Оране и Мијајлица; општина Лебане (8 КО): Бачевина, Петровац, Слишане, Свињарица, Штулац, Секицол, Ново Село, и Прекопчелица; општина Медвеђа (2 КО): Дренце и Гајтан.

Просторни план обухвата заштићена подручја Радан планине површине око 237km² (на деловима територија наведених општина) и део ван заштићених подручја, површине око 232km², у коме се у целини, тј. делом налазе два мања заштићена подручја, и то:

-Природно-културни предео „Царичин град“, тј. непокретно културно добро (НКД) од изузетног значаја и његова заштићена околина (делови КО Свињарица, Штулац, Секицол, Ново Село, и Прекопчелица у општини Лебане), укупне површине од око 6 km²;

-Део слива акумулације „Брестовац“ (делови и целе КО у општини Прокупље и делови КО Брестовац, Магаш-Добра Вода и Ивање у општини Бојник), укупне површине од око 70 km², од чега се део од око 28 km² слива акумулације преклапа са заштићеним подручјем Радан планине.

Карта 2. Покривеност Јабланичког округа Просторним плановима подручја посебне намене

Територију Јабланичког округа покривају пет просторних планова подручја посебне намене: ППППН слива акумулације „Кључ“, ППППН слива акумулације „Барје“, ППППН Радан планине, ППППН предела изузетних одлика „Власина“, ППППН инфраструктурног коридор Ниш - граница Републике Македоније, док ППППН Сува планина само додирује границу округа.

3. Скраћени приказ и оцена постојећег стања

3.1. Природни системи

3.1.1. Геолошке и геоморфолошке особине рељефа

Рељеф Јабланичког округа чине равничарски терени котлина, побрђа и планине. Границу округа чине делови планине Радан Мајдан и Пасјача на западу и северозападу, Кукавица и Гољак на југу, на истоку делови Острозуба Чемерника, Бабичке Горе, Крушевице и планине Руј, док је према северу отворена композитном долином Јужне Мораве. Надморске висине планина опадају од југа ка северу. Подручје се простире у висинском појасу од око 195 m (у северном делу Лесковачке котлине где Јужна Морава напушта Јабланички округ) до 1704 m (у источном делу на планини Руј). У централном делу налази се пространа Лесковачка котлина (2.250 km²), која са својим димензијама од 50 km дужине и 45 km ширине, округлог облика, спада међу највеће у Србији. У морфологији котлине доминирају простране алувијлане равни Јужне Мораве, Ветернице и Јабланице. Котлина је благо нагнута према северу где се сужава и прелази у Нишку котлину. На југу и западу се лепезасто увлачи у речне токове. Преко Грделичке клисуре је отворена према Врањској котлини.

Подручје Јабланичког округ налази се унутар двеју геотектонских јединица, Српско - македонске масе на западу и Карпатобалканида на истоку. Унутар Српско-македонске масе преовлађују прекамбријски и доњопалеозојски метаморфити, који су претрпели вишефазна убирања. Алувијална раван и акумулативне терасе Јужне Мораве изграђени су од квартарних речних наноса док су ниске површи и заталасано побрђе на дну и ободу Лесковачке котлине састављени од неогених језерских седимената (пескови, пешчари, лапорци, глине и др).

Према подели на зоне експлоатације металичних минералних сировина подручје припада Пасјачко-кукавичкој зони. Комплексна геолошка грађа условљава појављивање различитих металичних и неметаличних минералних сировина које се веома мало користе. Металичне минералне сировине (руде олова, цинка, сребра, са знатним примесама злата) експлоатишу се на локалитету „Леце“ у подножију планине Радан, у општини Медвеђа. Неметаличне минералне сировине експлоатишу се на више локалитета и то у општинама: Власотинце - бентонитске глине на локалитету „Лист“ и шљунак на локалитету „Губеревац-Стојковце“; Лесковац - опекарске сировине на локалитетима „Чекмин“ и „Старо Лојзе“. Поред наведених локалитета, на терену су присутне и појаве неконтролисаног коришћења минералних сировина (мањим делом за задовољење потреба локалног становништва), најчешће речног геолошког грађевинског материјала.

3.1.2. Климатске карактеристике

Као и у већем делу Србије, у Јабланичком округу доминира умерено континентална клима. Присутне су локалне разлике у карактеру климатских услова обзиром на

разноврсност рељефа, па је у котлинама заступљена влажна ткз. жупна клима, а на вишим планинским врховима планински, односно субпланински тип климе. Два прелазна годишња доба су пролеће и јесен, лета су умерена до врло топла, а зима умерено хладна. Јесен је топлија од пролећа.

У Јабланичком округу најхладнији месец је јануар, са просечном минималном температуром од -5°C а најтоплији су јул и август, са просечном максималном температуром изнад 28°C . Апсолутна минимална температура у Лесковцу забележена је 13. јануара 1985. године и износила је $-30,3^{\circ}\text{C}$, а апсолутно максимална 24. јула 2007. године са вредношћу од $43,7^{\circ}\text{C}$. Према томе, апсолутна амплитуда је веома велика и износи 74°C . Број дана са температуром већом од 30°C креће се од 35 дана у Предејану, до 46 дана у Лесковцу.

Количина падавина у Јабланичком округу није равномерно распоређена. Најмања количина падавина заступљена је равничарском делу, 600 mm годишње. Мађутим појединих година та количина је знатно мања чак и испод 500 mm. Годишња количина падавина у Лесковачкој котлини је 600 mm. На ободу лесковачке котлине количина падавина је већа (800-1000 mm). Брдско планински предели добијају знатну количину падавина, изнад 700 mm годишње. Максимум падавина је у мају (70 mm) а појављује се и слабо изражен секундарни максимум у октобру. Најмање падавина је у јануару (35 mm), а малу количину имају још и март и јул. Овакав pluviометријски режим је карактеристичан за места са истакнутом континенталношћу.

3.1.3. Хидролошке карактеристике

Лесковачка котлина позната је као „српско петоречје“, јер се овде уливају четири реке у Јужну Мораву - Власина, Јабланица, Пуста река и Ветерница. Највећи део површинских вода Јабланичког округа припада сливу Јужне Мораве која тече од југа ка северу, припада црноморском сливу и дугачка је 295 km. Специфични отицаји површинских вода су доста променљиви. Водни ресурси су временски врло неравномерни, што се исказује великим разликама у протицају малих и великих вода. Поред неповољних водних режима, већина водотока има бујични карактер (посебно леве притоке Јужне Мораве, које често лети пресушују).

Јужна Морава има 157 притока, а најзначајније притоке у Јабланичком округу су: Власина (десна притока дуга 70 km, захвата воду из Власинског језера, протиче кроз Црну Траву и Власотинце), Ветерница (лева притока дуга 76 km, протиче кроз град Лесковац и има веома колебљив водостај), Јабланица (лева притока дуга 74 km, протиче кроз Медвеђу и Лебане), Пуста Река (лева притока дуга 48 km, извире на планини Радан, пуни Бестовачко језеро и протиче кроз Бојник), Вучјанка (извире на планини Кукавица, протиче кроз Вучје и улива се у Ветерницу). На овом подручју протичу и реке: Сушица, Предејанска, Копашничка и Козарачка река.

Стање квалитета вода је у горњим токовима Ветернице, Врле, Пчиње (као извориштима републичког ранга) већим делом добро (I/II класа). Квалитет осталих вода је у знатно лошијим класама (посебно Јужне Мораве, као и Јабланице, Ветернице, Пусте реке и др., низводно од већих насеља која немају ППОВ).

На подричју Јабланичког округа налазе се два вештачка језера. Водонепропусна геолошка грађа и брдовит рељеф створили су услове да се код Брестовца сагради брана за акумулацију воде на Пустој реци. Браном је заустављена вода ове реке и створена хидроакумулација (Брестовачко језеро) са запремином од 8.150 милиона м³ воде. Секундарном разводном мрежом, Бојник и низводна села до Дољевца, добила су воду за пиће и евентуално наводњавање, чиме је решен један од најважнијих водопривредних и егзистенцијалних проблема Пусте реке. Брестовачко језеро удаљено је 10 km западно од Бојника и популарна је летња дестинација са потенцијалима за развој кампинг туризма и спровођење других активности у руралном амбијенту, док оближње село Брестовац пружа и могућности за рурални смештај.

Важно је напоменути и вештачко језеро Барје код места Вучје, у подножју планине Кукавице, 25 km од Лесковца. Ово је кључни објекат водопривредне инфраструктуре Јабланичког округа. Језеро је настало подизањем бране на реци Ветерници, због водоснабдевања Града Лесковца, као и заштите од поплава. Површина језера је 13 km².

Хиролошке појаве од важности са медицинског, рекреативно-туристичког и привредног аспекта представљају изворишта минералних и термоминералних вода, где треба издвојити Сијаринску Бању, на падинама планине Гољак, која има 15-ак извора. Вода појединих извора је по свом хемијском саставу различита: алкална, кисела и гвожђевита, са температуром од 15-70 °C.

3.1.4. Пољопривредно земљиште

Од укупне територије Јабланичког округа, око 23% се налази под пољопривредним земљиштем, од чега је око 80% у приватном власништву. Пољопривредно земљиште је по заступљености, начину коришћења и бонитету изразито хетерогено. Због јаке просторне хетерогености природних фактора, који се рефлектују на економске, социјалне и инфраструктурне услове за развој пољопривреде и других привредних делатности, у Јабланичком округу, издвајају се четири рурална подручја:

- 200-350 m – брежуљкасто, са нижим брдима, долинама и котлинама;
- 350-600 m - брдско, са вишим долинама и котлинама;
- 600-800 m – претпланинско, или брдско-планинско; и
- преко 800 m – планинско.

Најквалитетнија обрадива земљишта су лоцирана доминантним делом у долиноско - котлинским атарима, углавном, у рубним зонама градова, у којима је изражено стихијско запоседање плодних земљишта у стамбене и друге непољопривредне сврхе. С друге стране, планинска и друга периферна сеоска насеља, захваћена су депопулацијом. С

обзиром на тесне међузависности основних фактора пољопривредне производње (земљиште, човек и капитал), атари лоцирани већим делом изнад 600 m н.в., суочени су са претњом одумирања пољопривредне производње, што има вишеструко неповољан утицај на стање природне средине, агродиверзитет и укупан развој.

По укупним површинама пољопривредног земљишта и начину његовог коришћења, Јабланички округ има доста повољне услове за развој пољопривредне производње, а у погледу агроеколошког потенцијала посебно се издваја Град Лесковац. Пољопривредна производња је прилично традиционалног типа. Утицај нових технологија је доста ограничен а посебно је поражавајући низак ниво опремљености земљишта тракторима. Аграрна структура је јако уситњена, јер се газдинства са више од 3 ха укупно коришћене обрадиве површине, ретко срећу, чак и у планинским крајевима. Мала приватна газдинства, најчешће нису у стању да обезбеде својим власницима нужни минимум новчаних прихода за подмиривање егзистенцијалних потреба, а још мање средства за инвестирање у развој и укрупњавање пољопривредне производње. Услед тога домаћинства са различитим варијететима пољопривредно-непољопривредних извора прихода чине данас апсолутно преовлађујући део укупног броја домаћинства у свим издвојеним целинама. Проблем није у малом броју становништва које се бави пољопривредном производњом, већ у преовлађивању пољопривредника у поодмаклим годинама старости, који већином нису мотивисани за улагања у развој и унапређивање пољопривредне производње.

Главни проблеми пољопривредне производње су мали поседи, застарела механизација и агротехника, недостатак квалитетне стоке у структури, величина фарме (мање од 3 ха) и традиционалан начин рада. Засади воћа су стари и већим делом запуштени, присутна је тенденција смањења површина под њима.

Према резултатима Пописа пољопривреде из 2011/2012. године, у Јабланичком округу је регистровано 27.920 пољопривредних газдинстава.

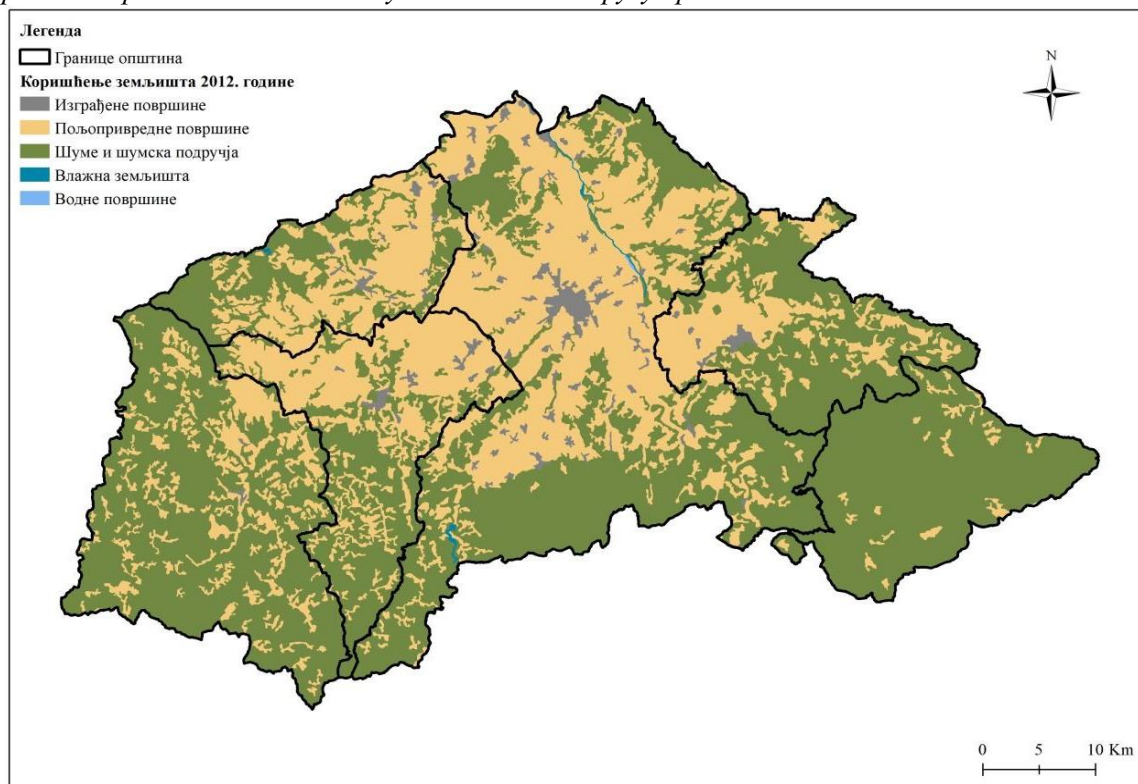
Табела 2. Структура коришћења пољопривредног земљишта на подручју Јабланичког округа

Област	Укупно	Оранице и баште (%)	Воћњаци (%)	Виногради (%)	Ливаде и пашњаци (%)
Јабланички округ	64913	60.83	13.07	2.28	23.14
Град Лесковац	32745	72.02	13.57	2.43	11.22
Бојник	7293	58.67	12.04	2.24	26.46
Власотинце	6595	57.06	13.62	6.63	21.91
Лебане	11943	53.77	11.58	0.69	33.54
Медвредја	5496	25.20	15.50	0.05	58.48
Црна Трава	841	6.30	3.69	0.00	90.01

Извор: Општине и региони у Републици Србији. (2020.). Београд: Републички завод за статистику.

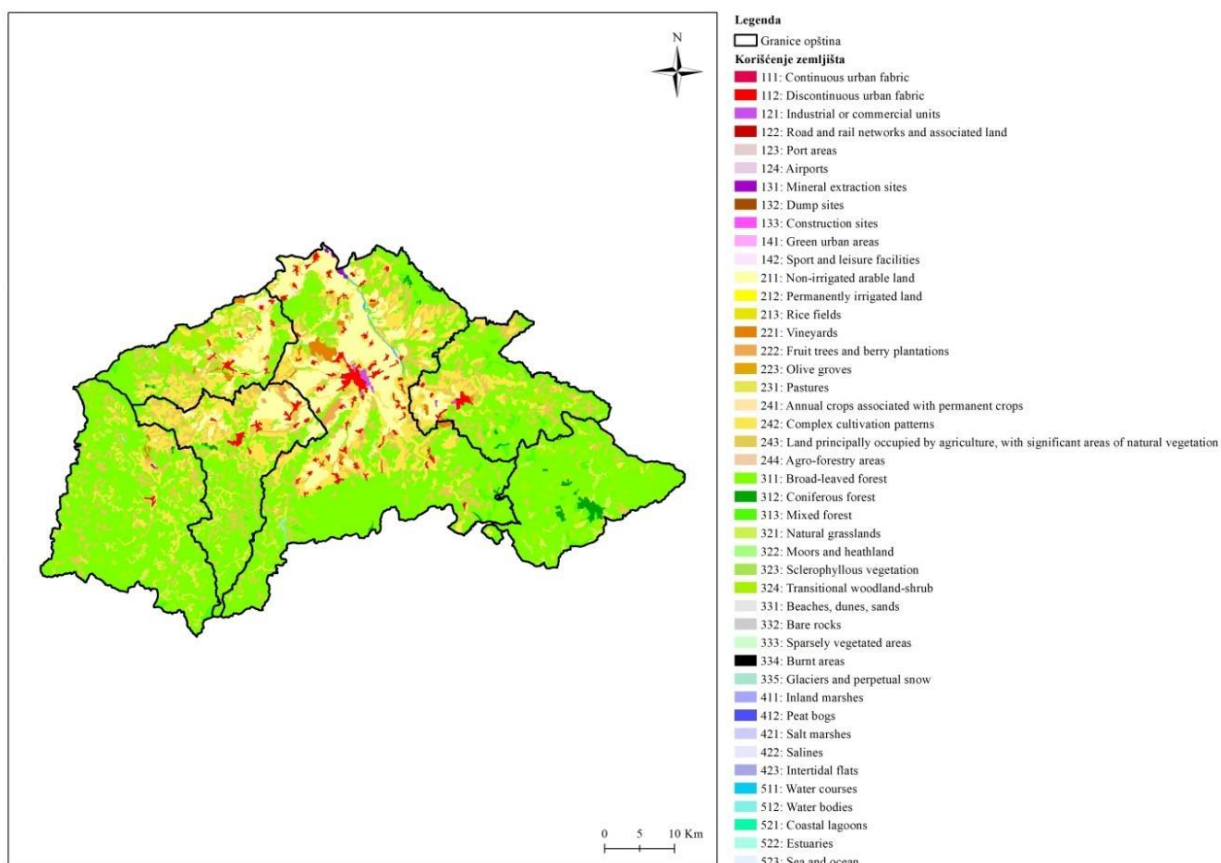
Према структури пољопривредног земљишта у Јабланичком округу, процентуално су највише заступљене оранице и баште, са 60.83%, а затим ливаде и пашњаци са 23.14%. Идући по општинама, Град Лесковац има највећи удео пољопривредних површина, тј. ораница и башта (72.02%), а општина Црна Тава најмање (6.30%). Удео воћњака је поприлично изједначен по свим општинама и креће се од око 11 до 15%. Такође видимо да је заступљеност винограда јако мала и креће се до 6.63%, колико је у општини Власотинце. Занимљиво је да у општини Црна Трава удео ливада и пашњака износи чак 90.01%, а винограда 0%.

Карта 3. Коришћење земљишта у Јабланичком округу према CLC бази података за 2012. годину

Са карте можемо видети да Град Лесковац има највеће површине под пољопривредним земљиштем, иза њега су одмах општине Бојник, Власотинце и Лебане. Општина Црна Трава има јако мало пољопривредних површина, али зато има велика шумска пространства. У општини Медвеђа има нешто више шума и шумског земљишта у односу на пољопривредне површине. Што се изграђених површина тиче, логично је да њих највише има у општинским центрима, те су оне присутне у свим општинама, сем у општини Црна Трава. Такође је уочљиво да влажних и водних површина има најмање.

Карта 4. Детаљни приказ коришћења земљишта према CLC бази података за 2012. годину

Према подацима доступним из CORINE Land Cover (CLC) базе података указује се на другачију структуру коришћења простора, услед разлике у терминима и начину одређивања коришћења простора (класе припадности на основу изгледа одређене површине даљинском детекцијом). Основна ограничења у детерминацији коришћења простора се огледају у отежаном поређењу и комбинацији података. Подаци Републичког геодетског завода су претежно застарели, нарочито у погледу коришћења пољопривредних површина, које се посебно у општини Црна Трава не користе већ дуги низ година, јер су обрасле жбунастом вегетацијом и ниским дрвећем. Управо те површине се CLC подацима дефинишу као „шуме и семиприродни екосистеми”, што доводи до диспропорције у билансима површина.

3.1.5. Шуме, шумаско земљиште и ловство

Од укупне површине Јабланичког округа, 52% налази се под шумама (око 1.453 km²). Стање шума има следеће карактеристике: станишни услови су повољни за развој аутохтоних врста дрвећа (посебно букве, граба и храстова) са приоритетно производно - заштитном функцијом; однос обраслих и необраслих површина се погоршава ако се необраслим површинама додају такође непродуктивне површине под шикарама и шибљацима које заузимају око 3,4% Јабланичког шумског подручја.

Шумама на територији општина Јабланичког округа управља ЈП „Србијашуме“ преко своје организационе јединице Шумског газдинства „Шума“-Лесковац, која се састроји из шест шумских управа: Власотинце, Лебане, Предејане, Вучје, Медвеђа и Црна Трава.

Табела 3. Површине под шумским земљиштем у Јабланичком округу

Област	Површина (ha)	Обрасла шумска површина (ha)	(%)
Јабланички округ	276900	145373.5	52.5
Град Лесковац	102400	41818.2	40.8
Бојник	26400	9300.0	35.2
Власотинце	30800	19046.4	61.8
Лебане	33700	14357.1	42.6
Медвеђа	52400	41645.0	79.5
Црна Трава	31200	19206.7	61.6

Извор: Општине и региони у Републици Србији. (2020.). Београд: Републички завод за статистику.

У Јабланичком округу, по пространству Град Лесковац има највеће површине под шумама, преко 400km², док су општине са највећим учешћем шумског земљишта Медвеђа (79.5%) и Црна Трава (61.6%), што смо и могли видети са слике 3. Општина са најмањим уделом шумског земљишта је Бојник – 35.2%.

Табела 4. Ловишта и стање бројности дивљачи

Област	Ловишта (P km ²)	P km ²	Општина	Стање дивљачи
Јабланички округ	Бабишка гора (459), Бистрица (247), Поречје (228)	934	Лесковац	-д. свиња 398 -срна 854 -зец 19.890 -фазан 12.653 -јаребица 25.485
	Радан (263)	263	Бојник	
	Лопаштица (524)	524	Медвеђа	
	Јабланица (337)	337	Лебане	
	Лужница (308)	308	Власотинце	
	Власина (291) и Валмиште (4)	295	Црна Трава	
	Качер-Зелениче (34)	34	Лесковац и Црна Трава	
Јабланички и Пчињски округ	Кукавица (164)	164	Лесковац, Врање, Бладичин Хан	

Извор: Регионални просторни план општина Јужног Поморавља

На подручју Јабланичког округа налази се 10 ловишта (1 на територији Јабланичког и Пчињског округа - Кукавица), укупне површине од 2694 km². За сада је у понуди одстрел срнидаћа, фазана, јаребица, дивљих свиња и зечева. На територији Града Лесковца налазе се највеће површине ловишта, које заузимају 934 km² укупне територије округа. Ловишта поседују одређене ловно-техничке објекте, који захтевају обнову и опремање за адекватну понуду у оквиру ловног туризма.

4. Становништво, мрежа насеља и јавне службе

4.1. Становништво

На подручју Јабланичког округа, који обухвата 3,13% територије Србије, према Републичком попису из 2011. године, живи 216.304 становника. Просечна густина насељености износи 78 ст/км², што је мање од републичког просека (85 ст/км²) с тим да густине насељености знатно варирају по општинама (Лесковац, 140 ст/км², Црна Трава 5 ст/км²).

У периоду од 2002-2011. године, број становника у апсолутном износу опао је са 240.923 на 216.304, тј. за око 24.000. Нагло погоршање економске и политичке ситуације током 90-их година прошлог века утицало је на процес исељавања радно способног (и фертилног) контингента и опадање стопе наталитета на већем делу подручја. С тим у вези, у току последњег међупописног периода (2002-2011. године) још је израженији пад броја становника. Што се тиче националне и етничке припадности у Јабланичком округу, већинско становништво је српско (22.5092), затим ромско (9.900) и албанско (2.841). Природни прираштај је у свим општинама негативан, а занимљиво је да је он у општини Црна Трава чак -47.1%, што указује на јако негативну демографску ситуацију у овој општини, и чиме се она сврстава у ред најинтензивније и најизразитије депопулације у Србији од 1953. године.

Табела 5. Кретање броја становника према пописним годинама у Јабланичком округу

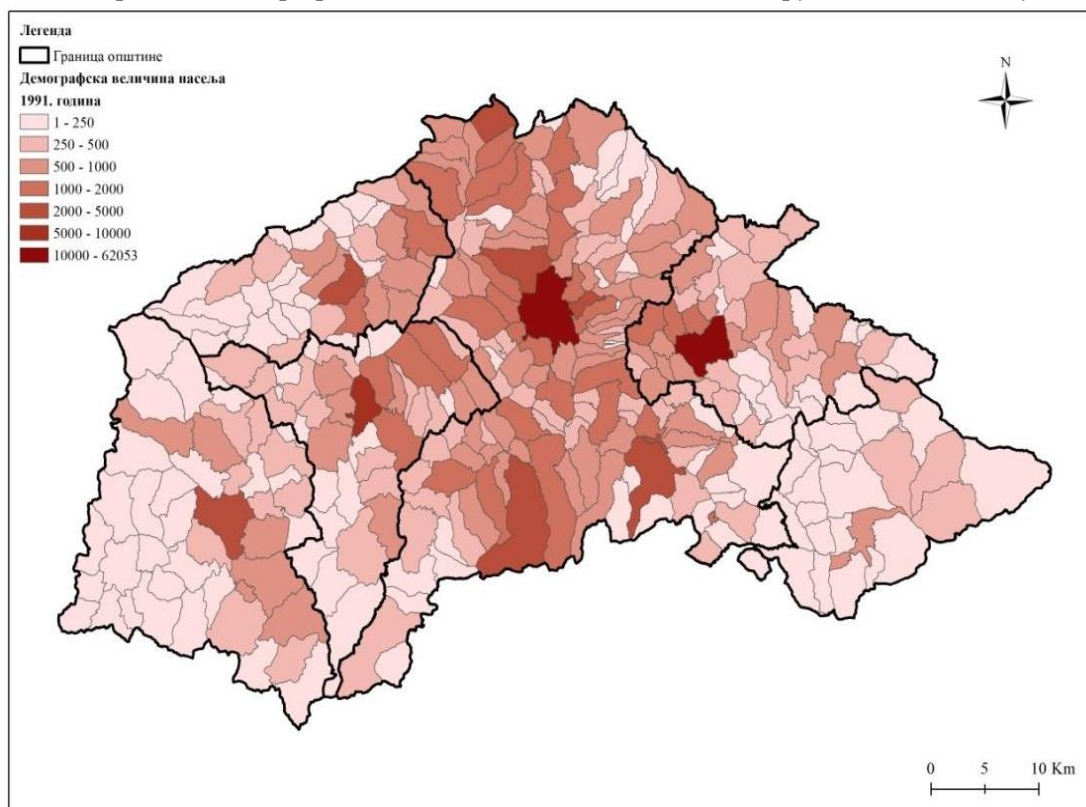
Област	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
Јабланички округ	231280	244128	254855	260982	262531	255011	240923	216304
Град Лесковац	113158	121311	134250	147487	159001	161986	156252	144206
Бојник	21895	22329	20838	18801	16246	14498	13118	11104
Власотинце	33845	35224	35625	36002	35863	34302	33312	29893
Лебане	26290	28062	27579	28228	27836	27068	24918	22000
Медвређа	22478	24300	24244	20792	17219	13368	10760	7438
Црна Трава	13614	12902	12319	9672	6366	3789	2563	1663

Извор: Упоредни преглед броја становника 1948, 1953, 1961, 1971, 1981, 1991, 2002 и 2011. (2014).

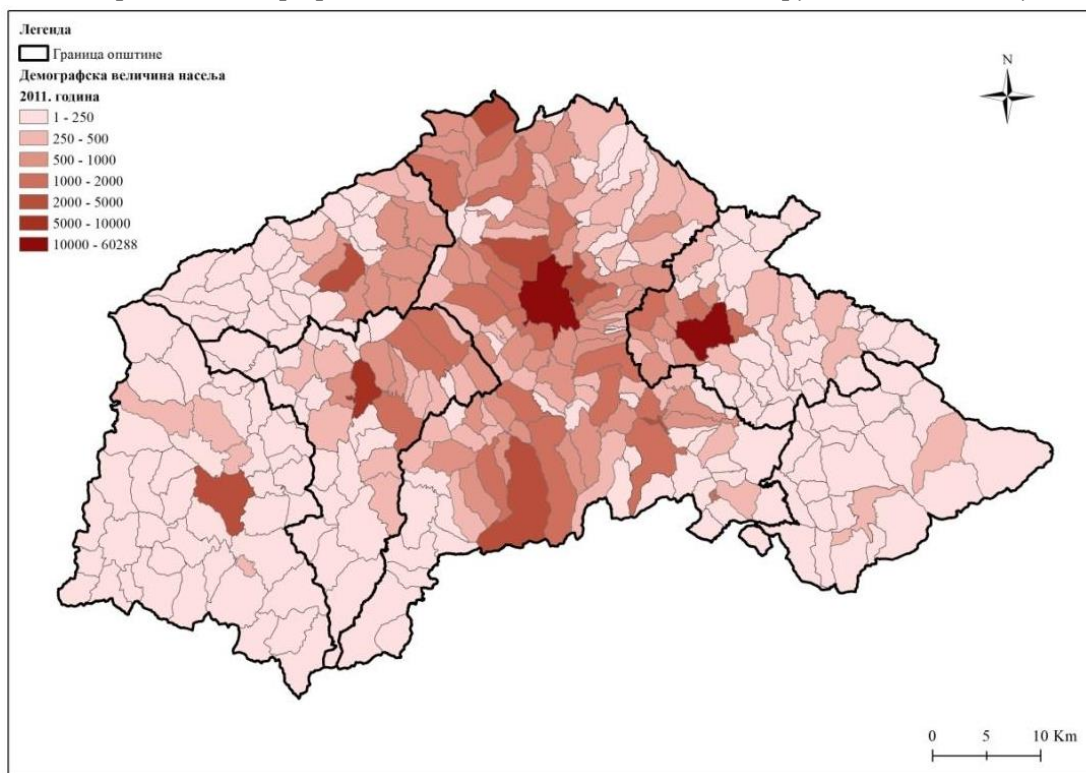
Београд: Републички завод за статистику

У табели видимо да се на нивоу целог округа број становника континуарно повећавао од 1948. до 1981. године, у просеку за 2,5% у сваком међупописном периоду, а прво смањење укупног броја становника (за 1,6%) је забележено између 1981. и 1991. године. Према последњем попису из 2011. године Град Лесковац има највише становника, што је у складу са тим да он чини центар округа, затим редом иду општине Власотинце, Лебане, Бојник, Медвређа и на крају Црна Трава. У Граду Лесковац је број становника растао од 1948. до 1991. године, када долази до лаганог пада броја становника до последњег пописа. У општини Црна Трава се број становника константно смањивао од 1948. све до задњег пописа 2011. године у којој ова општина броји само 1663 становника.

Карта 5. Демографска величина насеља Јабланичког округа за 1991. годину

Карта 6. Демографска величина насеља Јабланичког округа за 2011. годину

Упоређујући карте 5. и 6. можемо закључити да је у периоду од 20 година на читавој територији Јабланичког округа дошло до знатне депопулације. На нивоу целокупног округа је дошло до пада броја становника највише у пограничним деловима општина – Црна Трава (највише), Медвеђа, Лебане и Власотинце, у којима знатан број насеља броји 250 становника или мање. Највећи број овог округа чине становници Града Лесковца, што је у складу са процесима емографског пражњења руралних простора и насељавања оних урбаних.

4.1.1. Полна и старосна структура становништа

Полна и старосна структура становништа су од великог значаја за анализу и оцену стања једног округа. Према старосној структури, становништво можемо поделити на децу, од 0-14 година, радно способно становништво, које ће бити подељено на две старосне групе: 15-44 и 45-64 година, и старо становништво, од 65-85 и више година.

Табела 6. Полна и старосна структура становништва Јабланичког округа

Јабланички округ	Укупно	0-14	%	15-44	%	45-64	%	65-85 и више	%
Мушко становништво	107982	1628 0	14.	4216 6	37.	3186 9	43.	17667	18.
Женско становништво	108322	1532 1	6	3985 7	9	6162 2	2	22333	5

Извор: Становништво према старости и полу. Књига 2. (2011.). Београд: Републички завод за статистику

Према подацима из 2011. доминантно је радно способно становништво (45-64), које чини 43.2% укупног становништва Јабланичког округа, затим радно способно становништво (15-44) које чини 37,9% од укупног. Деца чине 14.6% укупног становништва, док старо становништво чини 18.5%. Оваква старосна структура је доста забрињавајућа, јер има за скоро 4 пута више старог становништва, него деце.

4.2. Мрежа насеља

Насељска мрежа Јабланичког округа је сложен и недовољно кохерентан систем од 336 насеља, од којих 7 насеља: Лесковац (60.288), Власотинце (15.882), Лебане (9.272), Медвеђа (2.860), Грделица (2.136), Сијаринска Бања (376) и Вучје (2.865), имају статус градских насеља (дефинисана методологијом Републичког завода за статистику Србије), док су осталих 329 насеља сеоског (осталог) типа. Општине Црна Трава и Бојник немају градских насеља. Просечна величина насељског атара износи око 9,2 km². Насеља округа немају исти просторни обухват, у котлинском делу је он мањи, а у планинском делу већи.

Лесковац се својим положајем (географским, саобраћајним, привредним и друштвеним) сврстава у општинске центре и градска насеља регионалног ранга који остварује развојне утицаје и подстицаје на шире регионално окружење. Он је значајни центар јужноморавског развојног појаса који просторно-функционално интегрише североисточне и источне делове Косова и Метохије, долине Јабланице, Јужне и Велике Мораве, Власине

и крајње југоисточне делове Републике. Лесковац долином Јужне Мораве, преко Грделичке клисуре, остварује везе са Пчињским округом, преко Власотинца–субцентра функционалног подручја и Црне Траве са Бугарском, а преко Лебана и Медвеђе са Косовом и Метохијом.

Изванредан географски положај Лесковца није саобраћајно валоризован у потпуној мери, нема одговарајући квалитет путева I и II реда који га повезују са ужим и ширим регионалним окружењем.

Услед недостатка простора и недовољно развијене јавно-социјалне, комуналне и техничко-стамбене инфраструктуре у градском језгру, приградска села постају одредишта миграната. Агломерација Лесковца се функционално и физиономски спаја са агломерацијом Власотинца и делимично Бојника. Развитаг агломерације поспешује планско, а делимично и спонтано, релоцирање индустријских погона из урбаних центара у приградска села, у којима се временом развијају и нова предузећа индустријских и услужних делатности. Поред општинских центара који припадају типу градских насеља, одређен степен развијености спољних-централних функција имају мањи градски центри, поједина сеоска насеља приградског типа и поједини центри заједница села (Грделица, Вучје, Сијаринска Бања).

4.3. Јавне службе

На подручју Јабланичког окуга услуге предшколског васпитања и образовања организоване су у 91 објекту дечјих вртића и издвојених одељења припремне предшколске наставе.

Основно образовање и васпитање организовано је у 412 објеката, од којих је 104 осморазредних школа, 3 специјализоване школе и 305 издвојених четвороразредних одељења. Полазећи од високог степена дисперзије објеката и малог броја корисника, ниског квалитета доступности, лошег стања већине објеката и њихове недовољне и неадекватне опремљености, нарочито на руралном подручју, генерално се може оценити да ни једна општина нема рационалну и одрживу мрежу објеката основног образовања и васпитања.

Мрежу објеката средњег образовања чини 36 средњих школа и 3 специјализоване школе и 1 дом за ученике. Највећа концентрација објеката је у Лесковцу.

Мрежу објеката вишег и високог образовања чине 3 више школе и 1 факултет у Лесковцу и 1 студентски дом у Лесковцу. Мрежа објеката средњег, вишег и високог образовања на овом подручју је рационално организована.

Мрежу здравствених установа чине 5 домова здравља, 1 општа и 1 специјална болница и 1 завод за јавно здравље, док је мрежа објеката примарне здравствене заштите на руралном подручју релативно дисперзна.

Мрежу објеката социјалне заштите чине 6 центара за социјални рад. Трајни смештај старих лица обезбеђује Геронтолошки центар у Лесковцу, а збрињавање деце и омладине

помаже једино Центар за породични смештај деце и омладине у склопу Центра за социјални рад Лесковац.

Мрежа објеката културе је неравномерно развијена, са прекомерном концентрацијом објеката у општинском центру. Објекти домова културе који постоје на руралном подручју већине општина, углавном, су ван функције, или су недовољно искоришћени због лошег одржавања, недостајуће опреме, оскудне понуде културних активности и неодговарајуће подршке.

Мрежа спортско-рекреативних објеката је веома неуједначена међу општинама и релативно развијена. Најразвијенија је у Граду Лесковцу, а релативно развијена у општинама Лебане и Медвеђа.

5. Привреда и туризам

5.1. Привреда

Привреда Јабланичког округа је у фази стагнације последњих 20 година, иако је и у претходним периодима знатно заостајала за другим деловима земље, тако да много теже пролази кроз процес реструктурирања. Овај округ, као дугогодишње неразвијено подручје, протеклих година показује тенденције још наглашенијег заостајања. Измена привредне структуре и прилагођавање савременим тржишним условима привређивања одвија се доста споро, са недовољно успешно спроведеним процесом приватизације (у неразвијеним општинама оцењена као негативна - престанак рада предузећа, смањена запосленост). Подручје није довољно привлачно за инвеститоре (стране и домаће), па тако недостају већа улагања у модернизацију, техничку опремљеност локалних фирми и на тај начин значајније покретање привредног развоја. У целини посматрано, привреда овог подручја је ушла у фазу депресије и рецесије са вишеструким негативним резултатима: знатан пад друштвеног производа, висока стопа незапослености, застарелост опреме и ниска продуктивност и ефикасност.

У претходној деценији привреду подручја одликовала је доминација пољопривредне делатности, док је то данас индустрија која је углавном сконцентрисана у Граду Лесковцу. Лидери привредног развоја у оквиру Јабланичког округа су: фармацеутска индустрија „Здравље” и „Актавис“, хемијска индустрија „Невена” и „Хемигал“, прехранбени комплекси „Младост”, „Моравка” и „Гамаком“ и текстилне фирме „Јура”, „Ауто Стоп“, „Џинси“ и „Фалке” у Лесковцу. Делатности услуга, саобраћаја и осталих сектора (посебно туризма) нису довољно развијене, у односу на могућности.

Доминирају мала и средња, као и микро предузећа и предузетници са малим бројем запослених лица. Уочљиво је заостајање њиховог нивоа развоја у односу на просечне вредности у Републици Србији, што је код Јабланичког округа за 21,5%. Већина општинских центара условно располаже површинама предвиђеним за индустријске зоне различите величине и скромне инфраструктурне опремљености (од чега у већини општина

не постоје услови за њихово активирање због нерешених имовинско-правних односа, промене или конфликта планиране намене и инфраструктурне неопремљености).

5.1.1. Економска активност становништва

Ниска стопа запошљавања до почетка 2015. године, једна је од најзначајнијих узрока депопулације овог округа. Међутим, од тог периода долази до потпуне трансформације економски активног становништва. Мали број запослених становника у примарном сектору, резултат је активног отварања нових индустријских капацитета у последњих пар година. Доласком иностраних фирми на просторе округа, удео примарног сектора је драстично опао, док је терцијарни сектор и даље у порасту.

Табела 7. Економска активност становништва према секторима делатности Јабланичког округа

Област	Укупно	Примарни сектор (%)	Секундарни сектор (%)	Терцијарни сектор (%)
Јабланички округ	46975	0.87	48.28	50.85
Град Лесковац	33591	0.65	47.97	51.38
Бојник	1413	3.40	37.51	59.09
Власотинце	6274	0.69	61.49	37.82
Лебане	2712	1.66	32.23	66.11
Медвређа	1696	1.71	34.85	63.44
Црна Трава	989	2.63	71.89	25.48

Извор: Општине и региони у Републици Србији. (2020.). Београд: Републички завод за статистику

У структури делатности Јабланичког округа доминира терцијарни сектор делатности, са уделом од 50,85%, затим секундари са 48.28%, док примарни сектор има удео свега 0.87%. Посматрајући по општинама, Бојник има највећи удео примарног сектора, 3.40%, док најмањи има Град Лесковац, 0.65%. У секундарном сектору највећи проценат има Црна Трава, 71.89% (из непознатог разлога) а најмањи има општина Лебане – 32.23%. Највећи удео терцијарног сектора је у општини Лебане – 66.11%, а најмањи у општини Црна Трава, 25.48%.

5.2. Туризам

Разноврсни природни потенцијали Јабланичког округа представљају добар фактор развоја планинског, водног, бањског, градског, транзитног, излетничког, руралног и других видова туризма и рекреације. Потенцијали за развој туризма нису довољно искоришћени. Постојећа туристичка понуда најразвијенија је у Власотинцу, Медвеђи и Граду Лесковцу, док су остала места мање афирмисана као садржаји туристичке и рекреативне понуде. На транзитном туристичком коридору аутопута Е-75 нису довољно заступљени рецептивно-информативни пунктови са мотелима, етно-пунктовима и одмаралиштима. На руралном подручју постоје потенцијали за развој сеоског туризма који је до сада био заснован на локалној иницијативи, без веће подршке општине и недовољно мотивски и организационо повезан са планинским, бањским, ловним (бројна

ловишта „Бабичка Гора”, „Кукавица”, „Радан” и др.) риболовним и другим видовима туризма. Смештајни капацитети су врло скромни и резултат су стагнације туристичких активност и недовољних инвестиција у модернизацију и изградњу нових туристичких објеката. Карактерише их различит ниво туристичке услуге и садржаја, и тренутно су већином лошег квалитета.

Табела 8. Туристички промет Јабланичког округа за 2020. годину

Година 2014.	Туристи			Ноћења туриста			Просечан број ноћења туриста	
Град/општина	Укупно	Домаћи	Страни	Укупно	Домаћи	Страни	Домаћи	Страни
Јабланички округ	16055	12662	3393	78202	61246	16956	4,8	5,5
Град Лесковац	8383	5081	3302	26694	10240	16454	2,0	5,0
Бојник	/	/	/	/	/	/	/	/
Власотинце	466	435	31	1081	864	217	2,0	7,0
Лебане	70	68	2	91	89	2	1,3	1,0
Медвеђа	7136	7078	58	50336	50053	283	7,1	4,9
Црна Трава	/	/	/	/	/	/	/	/

Извор: Општине и региони у Републици Србији. (2020.). Београд: Републички завод за статистику

Из дате табеле видимо да туристички промет у Јабланичком округу углавном стагнира или се смањује због недовољно искоришћених туристичких потенцијала, недостатка средстава за обнову постојећих капацитета и вероватно лоше туристичке промоције ових места од стране локалних туристичких организација. Највећи туристички промет запажа се у општини Медвеђа, због постојања Сијаринске бање и Града Лесковца као регионалног центра. За општине Бојник и Црна Трава не постоје никакви подаци за 2020. годину.

За општину Бојник нема никаквих података већ дужи временски период, иако постоје одређени смештајни капацитети. Једини вид туризма у овој општини присутан је на Брестовачком језеру.

Општина Власотинце бележи благи пад у туристичком промету домаћих туриста, и незнатно повећање у посетама страних туриста али такође смањење у броју ноћења страних туриста. Једина манифестација која се овде одржава је „Вински Бал“, поред тога и уређеног купалишта на реци Власини, ова општина нема чиме да привуче нове туристе.

У општини Лебане налази се Царичин Град - Јустинијана Прима, један од најзначајнијих центара Византијске културе на нашим просторима, подигнут у 6. веку за време владавине цара Јустинијана. Упркос томе, туристички промет ове општине је поражавајући.

Већи туристички промет у општини Медвеђа, у односу на друга мања места овог округа, је нормална појава с обзиром да се у овој општини налази Сијарињска бања, која је међу познатијим бањама у Србији, и у којој се остварује преко 90% свих ноћења ове општине. Туристички промет је у незнатном порасту протеклих година, и број домаћих и

број страних туриста се увећава. Осим броја посета, повећава се и број ноћења туриста што је од великог значаја. Најзначајнија манифестација су „Гејзерске ноћи”.

Константан или мало повећан туристички промет у Лесковцу је очекиван јер је ипак Лесковац центар и највећи град овог округа, а има и много тога да понуди туристима како домаћим тако и страним. Материјална база туризма је богата, има довољно културно-историјски значајних објеката који могу привући туристе. Осим тога, овде се сваке године одржавају две велике манифестације, „Роштиљијада“ и „Лесковачко лето“, које сваке године окупљају велики број људи из целе Србије, али и иностранства. Поред ових постоје и друге значајне манифестације као што су Лесковачки карневал, "ЛИФЕ" фестивал итд. Лесковац је некада био и сајамски град, у периоду када је на југу Србије постојала јака текстилна индустрија, међутим, на жалост, ова врста туризма више не постоји у овом округу.

Општина Црна Трава има веома лош географски положај у односу на главне саобраћајне путеве и туристичке правце, с тим у вези је туристички промет ове општине јако мали. Овде би можда могао да се развије неки вид еко туризма због нетакнуте природе овог подручја, са циљем да се и ова општина активира у комплементарној понуди Јабланичког округа.

6. Закључна разматрања

Датом анализом можемо закључити да простор Јабланичког округа има велике потенцијале за свој будући привредни и друштвени развој.

Кренувши о природних карактеристика, можемо уочити да је пољопривредно земљиште Јабланичког округа просторно јако хетерогено, самим тим пружа велике могућности за остваривање компаративних предности у производњи широког асортимана квалитетних пољопривредно-прехранбених производа.

Шумски ресурси који заузимају значајне површине у појединим општинама, представљају велики потенцијал за научно-истраживачке, образовно-васпитне, спортско-рекреативне, ловне и друге сврхе.

Водни ресурси у планинским зонама углавном су очувани и представљају значајни развојни потенцијал. Имајући у виду веома неравномерне водне режиме, који не омогућавају коришћење вода без њиховог регулисања, као посебно вредни водни ресурси се исказују само они водотоци који пружају могућности реализације брана и акумулација.

Највећи проблем овог округа представља константан пад броја становника, тј. повећање старог становништва и становништва које се иселава. С тим у вези потребно је разним стимулацијама подстаћи младо становништво да остане на овим просторима како не би дошло до потпуног демографског пражњења. Још један проблем чине и све више насељенији урбани простори на рачун руралних делова.

Основни потенцијали за развој насеља су изваредан географски положај целог округа на коридору 10 који је недовољно валоризован и релативно повољна концентрација становништва и привредних активности у насељима ширег окружења коридора.

Потенцијали за рационалнију организацију и повећање квалитета јавних служби су постојећа мрежа објеката образовања, здравства и социјалне заштите, инициране промене и примена концепта интегрисане бриге о деци и омладини и интегрисане здравствене и социјалне заштите, као и поједини објекти културе и физичке културе у регионалним и општинским центрима.

Основни потенцијали за развој привреде су: природни ресурси за развој пољопривреде и прехранбене индустрије, водопривреде и транспорта, природне вредности и услови за развој одређених видова туризма. Највећи потенцијал има даљи развој малих и средњих предузећа, постојећих успешних фирми као и проширивање и инфраструктурно опремање индустријских зона од регионалног значаја.

Основни потенцијали за развој туризма заснивају се на повољном географском положају и потенцијалима за планински, језерски и бањски-здравствени туризам, као и других видова туризма. Термоминерални извори и погодна клима и природне лепоте омогућавају целогодишње коришћење и добру попуњеност смештајних капацитета, сврставајући Сијаринску бању у важнија бањско-туристичка насеља у Србији. Драгоцену допуну бањском туризму могу представљати природни потенцијали и културна баштина у окружењу који integriшу неколико других видова туризма као што су излетнички, еколошки, водни, културолошки, сеоски, ловни и др.

7. Литература

1. Просторни план Републике Србије од 1996-2010. године
2. Просторни план Републике Србије од 2010-2020. године
3. Регионални просторни план општина Јужног Поморавља од 2006-2021. године.
4. Просторни план подручја инфраструктурног коридора Ниш - граница Републике Македоније
5. Просторни план подручја посебне намене предела изузетних одлика „Власина“
6. Просторни план подручја посебне намене слива акумулације „Барје“
7. Просторни план подручја посебне намене слива акумулације „Кључ“
8. Просторни план подручја посебне намене Радан планине
9. Павловић, М. (2020). Географија Србије 1. Београд: Универзитет у Београду – Географски факултет.
10. Станковић, Ј. (2016.). Географске одлике Јужног Поморавља. Ниш: Универзитет у Нишу, Природно-Математички факултет.
11. (2017.). Регионална стратегија руралног развоја Јабланичког и Пчињског округа 2013-2017, Лесковац: Центар за развој Јабланичког и Пчињског округа.
12. Ђорђевић, М. (2016.). Економска валоризација туристичких потенцијала Јабланичког округа. Ниш: Универзитет у Нишу, Природно-Математички факултет.
13. (2017.). Елаборат за заштиту имена порекла производа Лесковачка спржа. Лесковац: Завод за интелектуалну својину.
14. (2018.). Извештај о остваривању Регионалних просторних планова на подручју региона Јужне и Источне Србије за 2016. годину. Београд: Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре.
15. Општине и региони у Републици Србији. Београд (2021.): Републички завод за статистику.
16. Становништво према старости и полу. Књига 2. (2011.). Београд: Републички завод за статистику.
17. Упоредни преглед броја становника 1948, 1953, 1961, 1971, 1981, 1991, 2002 и 2011. (2014.). Београд: Републички завод за статистику.
18. (2018.). Профил Града Лесковца. Лесковац: Градска управа
19. https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/33/Jablanica_in_Serbia.svg
20. <https://www.veletrznica.co.rs/index.php/jablanicki-region.html>